

POPULARNONAUKOWE STRESZCZENIE PROJEKTU (W JĘZYKU POLSKIM)

Celem projektu będzie ukazanie roli kobiet w epoce saskiej w procesie kształtowania zależności klientalnych i funkcjonowania zjawiska patronatu kobiecego w dziedzinie politycznej, ekonomicznej, edukacyjnej i kulturalnej. Problematyka ta nie została jak dotąd udokumentowana naukowo, a nieliczne prace przyczynkarskie nie zapełniają luki badawczej. Tymczasem epoka saska to czas gruntownych przemian politycznych, społecznych i ekonomicznych, które w poważnym zakresie wpłynęły na zmianę roli kobiety w społeczeństwie staropolskim. Kobiety uzyskały wówczas znaczny wpływ na politykę rodzinną – budowanie prestiżu magnackich rodzin, edukację i karierę potomstwa, politykę matrymonialną, zarządzanie latyfundiami i nowatorskie inicjatywy gospodarcze, czemu w znacznym stopniu sprzyjały nieformalne więzi społeczne. W okresie tym nastąpiła z jednej strony decentralizacja podstawowych struktur państwa, z drugiej zaś strony zaznaczył się proces tworzenia się prowincjonalnych, silnie zhierarchizowanych układów społecznych i rozbudowanych relacji klientalnych, które zdominowały ówczesne życie polityczne, a w których to przemianach kobiety miały znaczny udział. Celem badań będzie pokazanie, iż zaangażowanie kobiet w proces kształtowania zaplecza klientalnego nie odbiegało od działań mężczyzn, chociaż miało swój specyficzny charakter, wynikający z odmiennych możliwości decyzyjnych i wykonawczych kobiecych patronów.

Celem projektu będzie znalezienie odpowiedzi – na podstawie zgromadzonego materiału źródłowego – na zasadnicze pytania – kim były kobiety-patronki; z jakich środowisk się wywodziły; jakie były cele patronatu kobiecego; jakie środowiska społeczne stanowiły bazę rekrutacyjną klienteli kobiecej; na jakich zasadach opierał się kobiecy patronat; jaki był zakres działań kobiecych patronów; w jakim stopniu kreowanie nieformalnych więzi społecznych przez kobiety odbiegało od standardów patronatu męskiego; jakie były konsekwencje polityczne, ekonomiczne i kulturalne kobiecego patronatu. Istotną kwestią będzie także próba określenia wpływu czynników mentalnościowych na proces tworzenia i funkcjonowania więzi klientalnych w epoce saskiej.

Odpowiedzi na przedstawione pytania dostarczy gruntowna analiza materiału źródłowego, przede wszystkim zaś bogatej korespondencji kobiecej i adresowanej do kobiet. Korespondencja bowiem jest jednym z podstawowych świadectw kształtowania się więzi klientalnych. Dokumentuje proces pozyskiwania klientów, hierarchizowania się grupy klientalnej, oddziaływania na postawy klientów i realizowania celów patrona. Z drugiej strony ukazuje mocno serwilistyczne relacje typu patron-klient niezależnie od przynależności społecznej oraz mechanizm tworzenia się zarówno pionowych (w obrębie zróżnicowanych grup społecznych), jak i poziomych (w obrębie tej samej grupy społecznej) zależności klientalnych. Odzwierciedlenie układów patron-klient znajdziemy także w specyficznym typie źródeł, jakim są testamenty staropolskie, stąd będzie to kolejna grupa źródeł, która zostanie poddana analizie badawczej. Istotnym elementem badań będzie patronat kulturalny i ekonomiczny, stąd ważną grupą źródeł będą rachunki dworskie oraz wszelkie umowy formalne i nieformalne o charakterze artystycznym (artyści, rzemieślnicy, redaktorzy gazet) i ekonomicznym (słudzy, urzędnicy, arendarze).

W celu realizacji postawionych zadań należy podjąć szeroko zakrojoną kwerendę biblioteczną i archiwalną w kraju i poza granicami, gdzie pozostaje bogata spuścizna rodzinna.

Ostatecznym efektem projektu badawczego stanie opublikowanie syntezy (monografii) oraz udostępnienie części wyników badań w *open access* (np. w postaci wizualizacji graficznych, posterów).